

DOODEN-CULTUS, DOOR ELISE VAN DE VELUWE.

(Slot).

Waar nu zoowel in het landhuis als in de stadshuurwoning, in het arbeidersverblijf als in den fabrieksbouw, in tuin-, park- en stedenaanleg, in 't kort in alle uitingen van gemeenschapskunst zich een streven openbaart naar echtheid, eenvoud en waarachtigheid, overal getracht wordt het uiterlijk van ieder voorwerp in overeenstemming te brengen met de innerlijke vormen, men daarin de factoren ziet van een nieuwen wordenden stijl... is het te begrijpen, dat men bij zulk een vooruitgang op velerlei gebied, zich eindelijk ging bekommeren om het aspect van het door alle eeuwen heengewijde oord der dooden.

München ging voor. Sedert 1903 bestaat er een vereeniging van kunstenaars, die zich toelegt op de veredeling van het grafteeken. In 1904 werd, in samenwerking met de vereeniging van christelijke kunst en de Beiersche vereeniging van kunstambacht een eerste prijsvraag uitgeschreven, weldra gevolgd door den aanleg van kleine model-kerkhoven en permanente grafteeken-tentoonstellingen. Meerdere steden volgden. Op een idyllisch plekje van het nooit volprezen Maschpark, aan den rechteroever der snelstroomende Leine heeft een Hannoveraansche kunstenaarsvereeniging een terrein aangelegd voor een doorlopende Friedhofkunst-

tentoonstelling. In het nabijgelegen Linden is, dank zij het onvermoeide streven van den heer Balcke een „Musterfriedhof" aangelegd, waar men aanschouwelijk vindt bewaarheid, dat ook het rijensysteem schoonheid met zich kan brengen, wanneer eenvoud gepaard gaat met een harmonisch algemeen verband. Ook op het door Trip aangelegde kerkhof te Stöcken vindt men, links van de hoofdallée

zulk een Musteranlage, terwijl elders bijv. op het Hamburger Friedhof te Ohlsdorf, het Sennekerkhof te Bielefeld, en op de schoone Mindenerbegräafplaats aan den Weser, bewezen wordt, dat het „res sacrae" der oude vaderlandsche gemeenten, waarbij „naer omme-

slach en settin-

ghe" het onderhoud en de zorg voor de kerkhoven geregeld was, althans in vele Duitsche steden weer in eere hersteld is.

Een der belangrijkste tentoonstellingen op dit gebied werd door den Dürerbond te Stettin gehouden van 3—25 Juni 1911, nadat door dezelfde vereeniging in 1909 met groot succes een prijsvraag was uitgeschreven. Onder leiding van den kundigen Georg Hannig, directeur van de Stettiner begräafplaatsen, een der onvermoeide strijders voor het verkrijgen van kerkhofschoon, had men behalve een modernen kerkhofaanleg ook een histerische afdeeling, waar in origineelen

KIJKJE IN DE HISTORISCHE AFDEELING VAN HET STETTINER KERKHOF, POMMERSCHE GRAFZERKEN.